De Tinkoerier

Mededelingenblad Nederlandse TinVereniging

Jaargang 7, nummer 2, december 1999

NTV

• De 18 tinnen drinkkannen van de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap te 's-Hertogenbosch

Nederlandse TinVereniging

Oprichting
27 maart 1993

Bestuur

J.F.H.H Beekhuizen	Voorzitter
J.E. Wustenhoff	Secretaris
L.J. Begheyn	Penningmeester
H.J.J. Leenen	Bestuurslid
B. Dubbe	Bestuurslid en erelid
H.B. van Wijk	Bestuurslid
A.A. Kooyman	Bestuurslid

Redactie

B. Dubbe	Hoofdredacteur
J.F.H.H Beekhuizen	Redacteur - lay-out
J.E. Wustenhoff	Redacteur

Adres secretariaat
Koppelland 11
1391 EV Abcoude

Adres redactie
E. Tesschenmacherstraat 56
7415 CV Deventer

Adres penningmeester
Leicester 6
3641 LH Mijdrecht

Stichting Nederlandse Tinbibliotheek

H.B. van Wijk	Voorzitter en bibliothecaris
J.E. Wustenhoff	Secretaris
A.A. Kooyman	Penningmeester

Bankrelatie

Postbank	4382632

IISN: 1380-108

Copyright: 'Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het bestuur of de redactie van de NVT' en/of de auteur(s).

Inhoudsopgave

1. Voorwoord van de redactie **5**

2. Verslag van de ledenbijeenkomst in het Amsterdams Historisch Museum d.d. 23 oktober 1999 **6**

3. Onderzoek naar in Amsterdam opgegraven lepels **7**

Annette van Malenstein-Lutke Schipholt

4. De 18 tinnen drinkkannen van de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap te 's-Hertogenbosch **9**

Ton Kooyman

5. Literatuur over tin **38**

H.B. van Wijk

6. Vragenrubriek **39**

Voorwoord van de redactie

Voor u ligt het nieuwe en tevens laatste nummer van dit millennium van ons verenigingsblad De Tinkoerier. De redactie heeft gemeend om er een bijzondere editie van te maken door maar één artikel op te nemen: 'De 18 tinnen drinkkannen van de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap te 's-Hertogenbosch'. Wij zijn ons lid Ton Kooyman dankbaar dat hij veel tijd en energie in dit artikel gestoken heeft. Ook zijn wij de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap te 's-Hertogenbosch erkentelijk. Zij hebben hem de gelegenheid gegeven de foto's te laten maken en zij hebben het daardoor tevens mogelijk gemaakt de kannen één voor één nader te bestuderen.

De redactie heeft deze Tinkoerier een ander aanzien gegeven door het dubbelzijdig te drukken, waardoor het geheel nog professioneler geworden is. Mocht u een speciale overdruk à *f*. 15,00 in het bezit willen krijgen dan kunt u zicht wenden tot de secretaris.

De agenda voor het jaar 2000 is bekend:

- voorjaarsbijeenkomst 8 april 2000 te Deventer,
  met o.a. bezoek aan Museum De Waag en aan de Grote Kerk;

- najaarsbijeenkomst 11 november 2000 te Amsterdam
  in het Amsterdams Historisch Museum.

Het bestuur van de Nederlandse Tinvereniging

en de redactie van De Tinkoerier

wensen u prettige feestdagen,

voorspoed en geluk voor het jaar 2000

Verslag van de ledenbijeenkomst in het Amsterdams Historisch Museum d.d. 23 oktober 1999

Aanwezig waren 32 leden en introducés, van 3 leden was bericht van verhindering ontvangen. Na ontvangst met koffie in Restaurant 'David & Goliath' opent de voorzitter om 11.00 uur de bijeenkomst in het 'Gewelf' van het Amsterdams Historisch Museum. Hij heet de aanwezigen welkom en staat daarna even stil bij het recentelijk overlijden van Truus Groenendijk. Truus was een trouwe bezoekster van onze bijeenkomsten en zal door vele leden node gemist worden. Zij was altijd opgewekt, kon met iedereen goed opschieten en was zeer geïnteresseerd in het wel en wee van de vereniging en haar leden. Haar overlijden wordt dan ook als een groot verlies beschouwd. Bijzonder op prijs wordt het dan ook gesteld dat haar man Gert vandaag toch weer aanwezig is. Namens alle aanwezigen wenst de voorzitter hem heel veel sterkte toe.

Hierna wordt overgegaan tot de Algemene Ledenvergadering. De notulen van de ledenvergadering 1997 en het verslag van de sekretaris en het financieel verslag 1998 worden ongewijzigd goedgekeurd. Ook de kascommissie, bestaande uit de heren F.W. Hubert en D.A.J. Dijs, gaat akkoord met het gevoerde financiële beleid en stelt de vergadering voor het bestuur in het algemeen en de penningmeester in het bijzonder, décharge hiervoor te verlenen, hetgeen geschiedt. Als leden van de kascommissie 1999 worden benoemd de heren D.A.J. Dijs en L. Horneman. De begroting 2000 wordt goedgekeurd, evenals de herbenoeming van de heren Dubbe en Wustenhoff.

Aangezien er geen verdere mededelingen of vragen zijn, wordt hierna het woord gegeven aan de heer J.P.C.A. Hendriks, stadsarcheoloog van Dordrecht. Hij houdt een zeer interessant betoog over een specifiek gedeelte van de opgravingen aan het Statenplein aldaar. Daarbij toont hij dia's van een aantal daar gevonden voorwerpen en van de bouwkundige details van de opgegraven panden. Hij gaat daarbij in op zowel de bouw- als de sociale geschiedenis van deze huisjes. Ze zijn met name interessant aangezien de gehele bouwgeschiedenis, inklusief de houten structuur van de vroegste bebouwing, teruggevonden is. Ook naar de bewoners van deze panden en naar de door hun uitgeoefende beroepen, werd onderzoek gedaan.

Een zeer groot aantal vondsten werd geborgen, voor een deel afkomstig uit ophogingslagen en voor een deel van de bewoners. Een zeer belangrijk onderdeel hiervan was een grote leervondst van zowel afval als gereed produkt, één van de belangrijkste leervondsten in Nederland ooit gedaan.

Na de heer Hendriks bedankt te hebben voor zijn zeer interessante lezing, gaan de aanwezigen weer naar het restaurant voor de koffiemaaltijd.

Als eerste in het middagprogramma houdt de heer Beekhuizen een lezing over buitenlands tin. Aan de hand van dia's bespreekt hij een groot aantal voorwerpen, voornamelijk kannen, van Duitse-, Zwitserse-, Franse- en Kanaaleilanden oorsprong. Hierbij wijst hij op de verschillen, en soms ook overeenkomsten, die tussen de verschillende landen voorkomen. Ook geeft hij aan, aan welke kenmerken het land van oorsprong soms te herkennen is.

Hierna komt een diskussie op gang over opzet en verlevendiging van de halfjaarlijkse ledenbijeenkomsten. Zoals in de uitnodigingsbrief door het bestuur reeds als idee geopperd, voelt men er wel voor elke bijeenkomst een 'thema' mee te geven, bijvoorbeeld 'kandelaars'. De aanwezigen zouden dan zoveel mogelijk voorwerpen betrekkinghebbende op het thema, mee naar de bijeenkomst moeten nemen. Door het bestuur wordt hierbij nog gewezen op de ervaringen met het meebrengen van voorwerpen bij onze Engelse

zustervereniging. Bij elk onderwerp dat hier op de agenda staat, worden door het gros der leden bij elkaar vaak vele tientallen voorwerpen meegebracht. Ook bij het hier altijd op de agenda staande 'recent acquisitions' - recente aanwinsten - is altijd een tafel vol voorwerpen te bekijken en beoordelen. De vergadering staat positief tegenover dit voorstel. In de voorjaar 2000 bijeenkomst zal hiermee dan ook een begin gemaakt worden.

Bij het laatste agendapunt, bespreking meegebrachte voorwerpen, ontstaat een diskussie over de echtheid van een tweetal papkommen. Naar aanleiding hiervan wordt voorgesteld als thema voor de voorjaarsbijeenkomst 'pap- en brandewijnkommen' te nemen. Andere meegebrachte voorwerpen waren o.a. twee tinnen snuitscharen, een vroeg, Middelburg gemerkt, kerkelijk kannetje, een thee- of tabakspot, een Leids olielampje, een zakflaconnetje, een curieuze Jan Steenkan en een Amsterdams bord met graveringen, vermoedelijk afkomstig van het Spinhuis.

Van de vier ingebrachte veilingstukken, vindt alleen een hengselbakje een nieuwe eigenaar.

Hierna sluit de voorzitter de vergadering, dankt de aanwezigen voor hun komst en wenst allen wel thuis.

Onderzoek naar in Amsterdam opgegraven lepels

Annette van Malenstein-Lutke Schipholt

Sinds januari van dit jaar houd ik mij bij de afdeling Archeologie van de gemeente Amsterdam bezig met het digitaal registreren van, en onderzoek naar, de in die gemeente opgegraven lepels.

Aangezien het hierbij om een behoorlijk aantal gaat, waarvan ruim duizend van tin, ontstaat een representatief beeld van in Amsterdam vervaardigde en/of gebruikte lepels. Bij mijn weten, is het voor het eerst, dat een dergelijk overzicht, gebaseerd op een zo groot aantal vondsten, voor een Nederlandse stad gemaakt wordt.

Medewerkers van de afdeling Archeologie hebben de lepels in de jaren zeventig op type ingedeeld, zoals gepubliceerd in het boek Opgravingen in Amsterdam. Na de publikatie van dit boek, is bij diverse opgravingen nog een aanzienlijk aantal lepels uit de bodem tevoorschijn gekomen, waaronder ook verscheidene types die ten tijde van het verschijnen van dit boek nog niet bekend waren, zodat de typologie nu uitgebreid kan worden.

Behalve het aantal types, kan ook het aantal bekende merken aangevuld worden. Bovendien kan met behulp van het merk de productie van een bepaalde gieter nader bekeken worden en zo zijn er op basis van de geregistreerde gegevens talloze deelonderzoeken mogelijk.

Kortom, een heel interessante materie om mee bezig te zijn.

Opmerking van de redactie:

Bovenstaand artikel is een introductie voor het onderzoek waarmee mevrouw van Malenstein bezig is. Zij heeft toegezegd na afronding van haar onderzoek een artikel over haar bevindingen in 'De Tinkoerier' te publiceren. Wij zien dit artikel met belangstelling tegemoet.

Afb. A

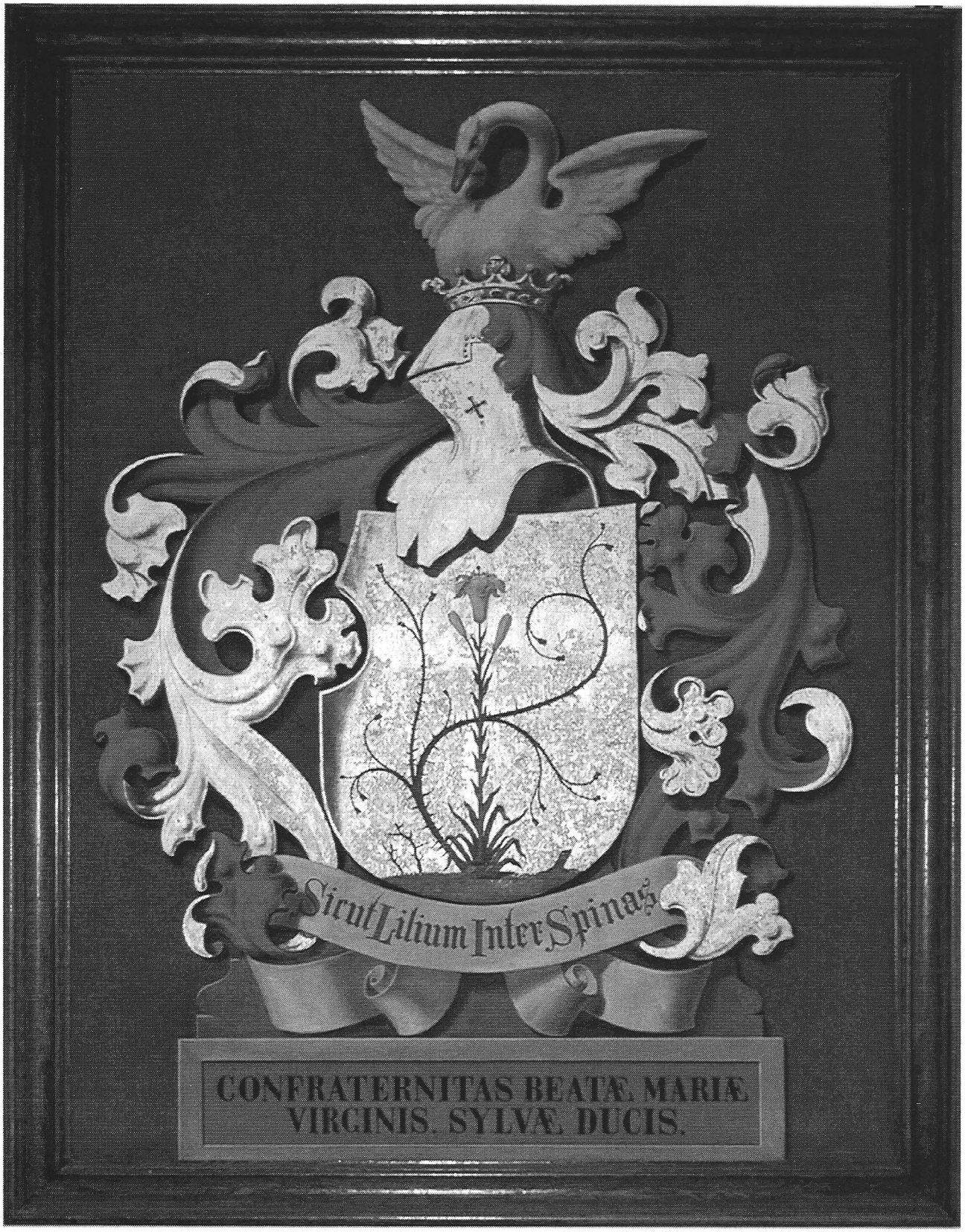
Sicut Lilium Inter Spinas
CONFRATERNITAS BEATÆ MARIÆ
VIRGINIS SYLVÆ DUCIS.

De 18 tinnen drinkkannen van de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap te 's-Hertogenbosch

Ton Kooyman

De Illustre Lieve Vrouwe Broederschap, ook wel Zwanenbroederschap genoemd, werd in 1318 gesticht en bestond oorspronkelijk alleen uit geestelijken. Later werden ook niet-geestelijken toegelaten. Daardoor groeide de Broederschap uit tot een enorme vereniging met vele duizenden leden, afkomstig uit alle delen van de Nederlanden en zelfs van daar buiten.

Naast het vereren van God, en vóór 1642 ook van de Heilige Maagd Maria, beoefenden de leden de weldadigheid, onderhielden dagelijks het bidden der kleine getijden en hielden strenge vastendagen, maar ... konden ook en hiervan getuigen de vele rekeningen in het archief, geweldige feestmaaltijden organiseren, waarbij meerdere zwanen werden opgediend. Vandaar de naam Zwanenbroeders. Het zal u wel duidelijk zijn, dat dit laatste alleen gold voor de elite van de gezworenen.

Na de inname van 's-Hertogenbosch door Frederik Hendrik in 1629 wilde men de Broederschap verbieden, omdat het een katholieke vereniging was. Daar echter Willem van Oranje, de Vader des Vaderlands, lid was geweest mocht de Broederschap met een beperkt aantal leden blijven bestaan. In 1642 wordt het aantal leden teruggebracht tot 36 "gezworen" broeders, waarvan de helft uit rooms-katholieken bestaat en de andere helft uit protestanten.

Hoewel "illustre" niet op de broederschap sloeg maar op Maria, heeft zij wel altijd illustere leden gekend. Ook tegenwoordig nog zijn o.a. meerdere leden van ons koninklijk huis zwanenbroeder.

Tot de meest kostbare bezittingen van de Broederschap behoren ongetwijfeld de 18 drinkkannen, waarover dit artikel handelt. (*Afb. 1*)

In Dubbe worden de kannen van de Broederschap in één adem genoemd met een eveneens zeer belangrijke verzameling kannen, namelijk de koperen en tinnen "amps-kannen" van de Nijmeegse Gilden.

Karel Azijnman zegt over de Bossche kannen "... dat de 18 nog aanwezige tinnen wijnkannen dusdanig belangwekkend zijn, dat het moeilijk zal vallen in Nederland iets op dit gebied aan te wijzen van gelijke betekenis".

Afb. 1

De 18 tinnen drinkkannen van de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap te 's-Hertogenbosch

Ook Cotterell spreekt in National Types of Old Pewter over "one of the most remarkable pewter relics in the world".

Naar mijn mening gebruikt hij het woord "remarkable" terecht vanwege het aantal, de leeftijd van de kannen, maar zeker ook vanwege de perfecte staat waarin de 18 kannen bewaard zijn gebleven.

In het tijdschrift "Oude Kunst" nummer 4 van 1918/1919 en in het Oudheidkundig Jaarboek van 1922 publiceerde Karel Azijnman (1876 - 1936), een bekende tinverzamelaar en tinonderzoeker uit die tijd, een artikel over "De achttien oude wijnkannen der Illustre Lieve Vrouwe Broederschap te 's-Hertogenbosch". Deze artikelen handelen over de hermaak van 3 van deze kannen, die reeds plaatsvond vóór het midden van de 17e eeuw. Het betreft de kannen van Frederic van Egmond † 1521, Floris van Egmond † 1539 en Johan graaf van Horn † 1540.

De originele kannen van deze heren behoorden waarschijnlijk tot de 34 kannen die in 1615 door de tinnegieter Ghijsbert Janssen werden versmolten. Niet ten einde het te kort in de kas te dekken, maar omdat men er wel "eene goede partij totte maeltijden heeft connen missen" en er behoefte was aan tinnen schalen. Immers het ingeleverde tin, zo'n kleine 40 kg., kwam in mindering van het nieuw geleverde tin.

Later heeft men tot hermaak van deze drie kannen besloten, omdat het herinneringen waren aan zeer voorname schenkers. Het was de tinnegieter Denis Henrixsen, † 1649, die met de hermaak werd belast.

Uit archiefstukken blijkt, dat het wel vaker voorkwam, dat men wat drinkkannen kon missen. Koldeweij schrijft in "Zilver uit 's-Hertogenbosch; van bourgondisch tot biedermeier", dat uit de rekeningenboeken van de Broederschap blijkt, dat van 1510 tot in 1588 tenminste honderdelf tinnen pullen vermeld worden, die op kosten van de Broederschap werden voorzien van het gegraveerde devies en de naam met het wapen van de eigenaar.

Spreken we dan nu over nog 18 tinnen drinkkannen, dan zijn er in de loop der tijd veel verloren gegaan.

Ook wordt er in "Zilver uit 's-Hertogenbosch" van de veronderstelling uitgegaan, dat het graveerwerk op de kannen van Zeger van Groesbeek, Jacob van Brecht en Dirck van Bronchorst werd verricht door Erasmus van Houwelingen, zilversmid, ± † 1602. Kort na het midden van de 16e eeuw wordt hij immers herhaaldelijk betaald om in de "tennen potten te steken de namen ende wapenen vanden bruederen" en het devies (het embleem) van de Broederschap. In het jaar 1557/1558 werd er zelfs bij vermeld, dat "zij zeer ffraij gestoken waren". De kannen van Gerard van Horne, Clemens Crabeels en Adolf van Cortenback werden waarschijnlijk gegraveerd door Dirck Aerts van Muers, † 1617. Ook hij was zilversmid. Omdat de onkosten die gemaakt werden voor het graveren niet altijd werden genoteerd in de rekeningboeken, is het best mogelijk, dat dit ook niet altijd op kosten van de Broederschap gebeurde, maar ook wel voor rekening van de individuele broeders.

Zo zou Willem van Oranje niet alleen zijn drinkkan zelf hebben betaald, maar ook de gravering van zijn wapen en tekst op het deksel.

In de catalogus "In Buscoducis 1450 - 1629; kunst uit de Bourgondische tijd te 's-Hertogenbosch" vermeldt Koldeweij nog, dat in de 16e en 17e eeuw iedere nieuwe gezworene bij zijn intrede 10 stuivers voor zijn wijnkan betaalde. Na de dood van een gezworene bleef zijn kan eigendom van de Broederschap.

Er is echter nooit een publicatie verschenen waarin alle gegevens van de 18 tinnen drinkkannen werden opgenomen. Van 4 kannen zijn slechts afmetingen bekend, terwijl van niet meer dan

De 18 tinnen drinkkannen van de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap te 's-Hertogenbosch

6 deksels fotografische afdrukken bestaan. Ook aan de juiste tekst op de kannen, aan een nauwkeurige omschrijving van de merken en mogelijke toewijzingen hiervan, alsmede andere bijzonderheden zoals de aanwezigheid van concentrische cirkels en versieringen, reparaties e.d., is tot nu toe weinig aandacht besteed.

Door de Nederlandse TinVereniging werd mij de mogelijkheid geboden ALLE relevante gegevens van de 18 kannen te laten fotograferen. Het volgende overzicht is daarvan het resultaat. Voor een samenvatting van gegevens per drinkkan, verwijs ik naar het slot.

Bijzondere dank ben ik verschuldigd aan Jhr. Mr. F. van Rijckevorsel, conservator van de broederschap, voor de tijd , die hij mij daarvoor bood. Ook de hulp van Han Wustenhoff, secretaris van de Nederlandse Tin Vereniging had ik niet willen missen. Jan Beekhuizen dank ik voor het ter beschikking stellen van de hierbij afgedrukte handgeschreven notitie van Karel Azijnman en ook Bé Dubbe wil ik bedanken voor zijn inbreng.

Algemene gegevens

Alvorens de 18 kannen in twee groepen te verdelen, kan het volgende worden opgemerkt:

- alle kannen hebben het mooie patina, dat bij hun leeftijd hoort.
- alle kannen hebben een vlakke bodem en een geknikte voet.
- alle kannen hebben een gewelfd deksel met een enigszins verhoogd medaillon.
- alle kannen hebben een, twee of drie horizontale cirkel(s) in de boord van de kan.
- het graveerwerk op de deksels van de kannen is in blokletters.
- alle kannen hebben op de buik van de kan het devies (embleem) van de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap, met daarin het woord "sicut", dat staat voor het begin van de spreuk "sicut lilium inter spinas", vertaald, "als een lelie tussen de doornen" . (*Afb. A en afb. 2)*

Afb. 2

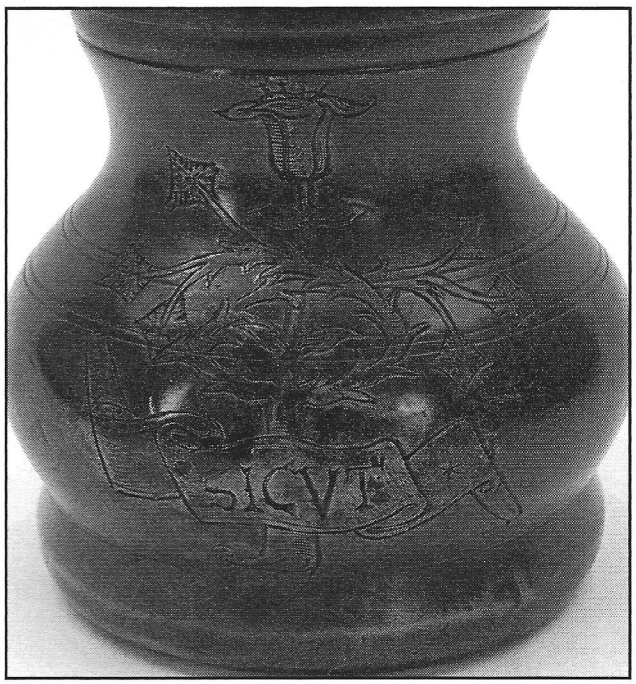

De 18 tinnen drinkkannen van de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap te 's-Hertogenbosch

Wat de vorm van de kannen betreft, zijn er 2 typen. Naast de zes reeds genoemde kenmerken hebben beide typen een balustervormig lichaam. Het vroege type heeft echter een krachtiger uitstraling dan het latere . Deze vroege kannen, die als duimrust twee bolletjes hebben zou ik tot groep I willen laten behoren. (*Afb. 3)*

Afb. 3, groep I, duimrust met twee bolletjes

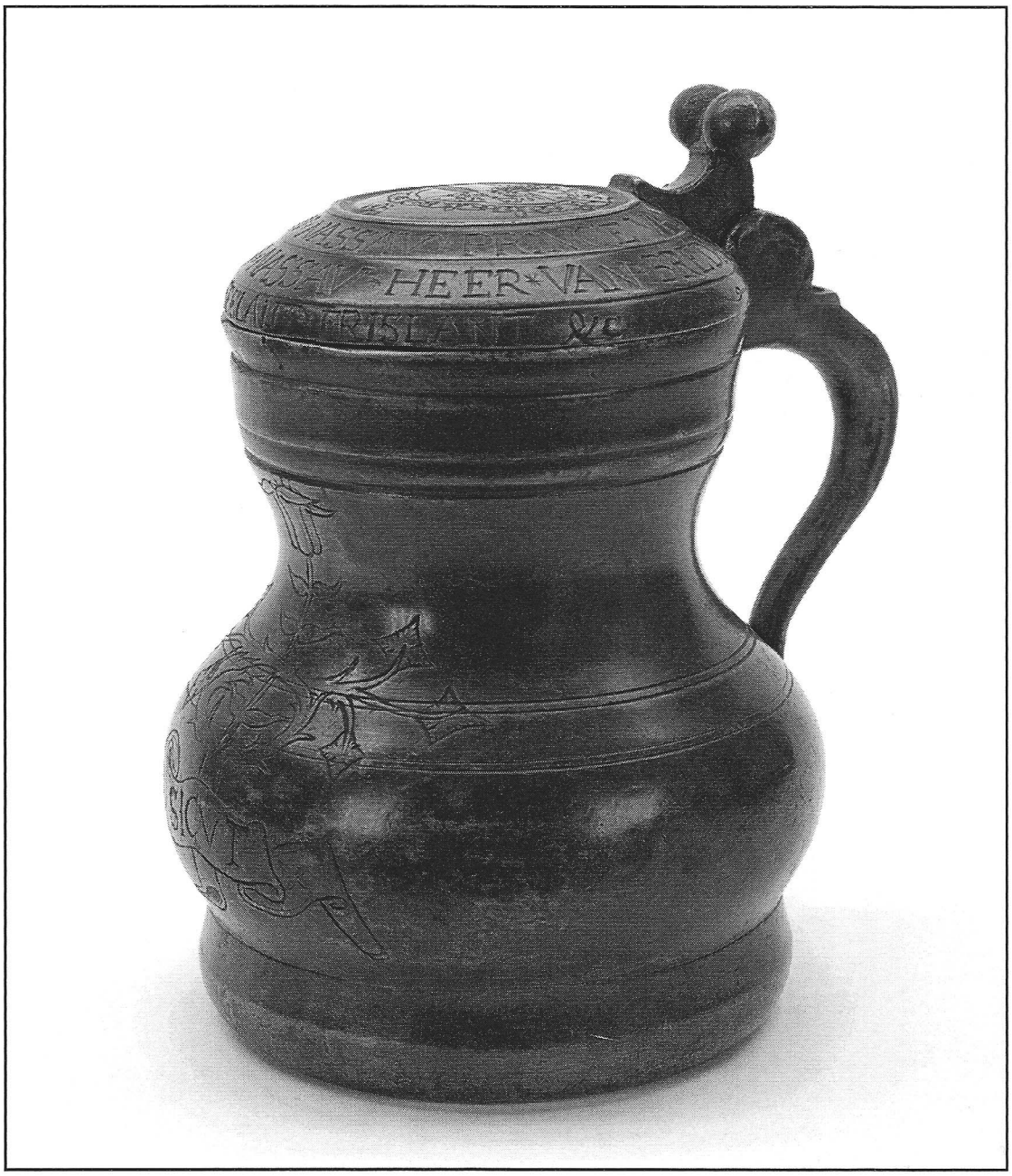

De 18 tinnen drinkkannen van de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap te 's-Hertogenbosch

Met inbegrip van de kan van Maximiliaan van Egmond, omdat deze duimrust (een haak) een latere herstelling is.

De 6 latere kannen, die een haak als duimrust hebben, vormen dan groep II. (*Afb. 4)*

Afb. 4, groep II, duimrust met een haak

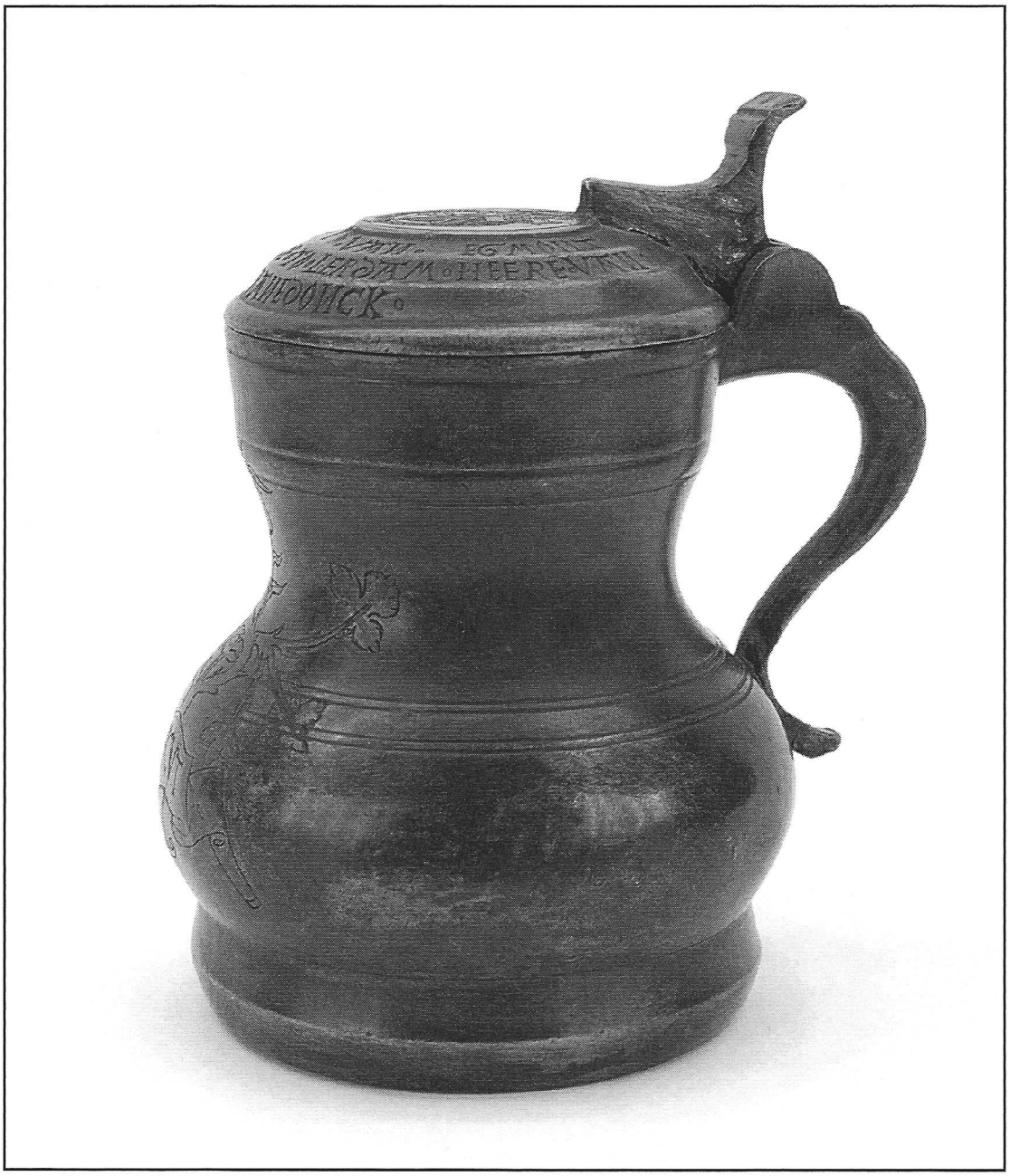

De 18 tinnen drinkkannen van de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap te 's-Hertogenbosch

De merken en aan wie deze kunnen worden toegeschreven

Over de op de kannen aangetroffen merken, in groep I, valt het volgende te zeggen.

Naast het merk met de bosboom (het stadskeur van 's-Hertogenbosch) komt op deze kannen geen roosmerk voor.

Twee kannen hebben geen merk(en). Het zijn de kannen van Floris van Merode en van Godevaert van Aer.

Op de kan van Zeger heer van Groesbeek is van het merk nog een bosboom zichtbaar, maar de overige gegevens zijn weggesleten.

De kannen van Gerard van Horne, Maximiliaan van Egmond, Dirk graaf van Bronchorst en Adolf van Cortenback, hoewel van deze laatste zeer onduidelijk, hebben het merk dat toegeschreven wordt aan Marcelis Gevariszoon. De bosboom geflankeerd door een gotische kleine letter m en een symbool, (waarschijnlijk) het astronomisch teken voor de maan. (*Afb. 5*)

De kan van Erasmus van Grevenbroeck heeft waarschijnlijk ook het merk dat wordt toegeschreven aan Marcelis Gevariszoon. Waarschijnlijk, omdat de gotische kleine letter m dermate is afgesleten, dat hier ook sprake zou kunnen zijn van een gotische kleine letter n.

Gezien de vorm van de boom en het symbool, het astronomisch teken voor de maan,

zou ik dit merk toch willen toeschrijven aan Marcelis Gevariszoon

Dit geldt waarschijnlijk ook voor de merken op de kannen van Jhr. Jacob van Brecht en van Willem van Oranje. In beide merken zijn de gotische kleine letter m zichtbaar alsmede de bosboom, maar voor de rest is het merk zo afgesleten, dat over een symbool niets valt te zeggen en dus m.b.t. het merk de nodige voorzichtigheid in acht genomen dient te worden.

Verder komt men bij groep I nog bij Franciscus Sonnius en Clemens Crabeels en als tweede tinmerk bij Gerard van Horne en Adolf van Cortenback een onbekend merkje tegen, bestaande uit een bosboom geflankeerd door iets dat niet leesbaar is en een symbool, een kruis. (*Afb. 6*)

Afb. 5

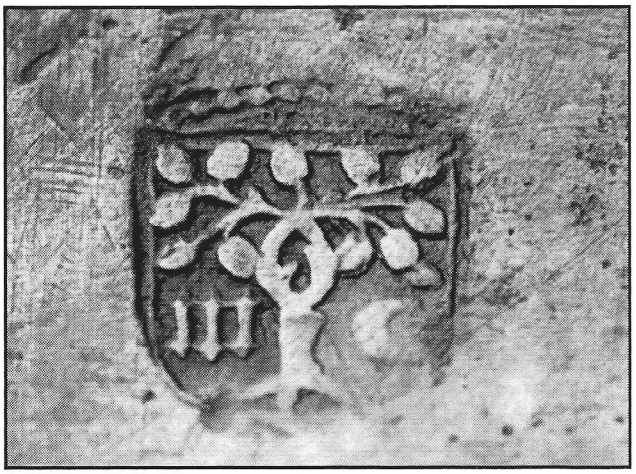

Afb. 6

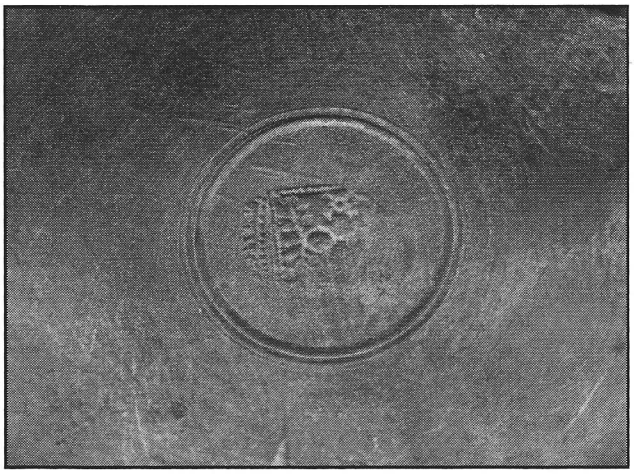

De 18 tinnen drinkkannen van de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap te 's-Hertogenbosch

Resumerend durf ik me aan de navolgende veronderstelling te wagen.

Met uitzondering van de kan van Floris van Merode (1607) en de kan van Godevaert van Aer (1592), die beiden geen merk hebben, kunnen alle overige 10 kannen uit groep I toegeschreven worden aan Marcelis Gevariszoon, de tinnegieter die in 1538 in de Hinthamerstraat, hoek Clarastraat, ongeveer tegenover het huis van de Broederschap woonde.

Deze veronderstelling is gebaseerd op het feit, dat de oudste kan uit groep I, op grond van een duidelijk en volledig merk aan hem kan worden toegeschreven. Het is de kan van Maximiliaan van Egmond uit 1542. De minst oude kan uit deze groep, die op grond van een duidelijk en volledig merk aan hem kan worden toegeschreven is de kan van Gerard van Horne uit 1588. Dus ook toen was Marcelis Gevariszoon nog actief voor de Broederschap. Omdat de overige kannen uit deze groep uit 1588 zijn of tussen 1542 en 1588 liggen en of een volledig of bijna volledig merk hebben, dat toegeschreven kan worden aan Marcelis Gevariszoon, lijkt het mij aannemelijk het ontbrekende onderdeel in het (bijna) volledig merk ten gunste van hem in te vullen.

Dat de kannen van Franciscus Sonnius en Clemens Crabeels niet het merk, de bosboom geflankeerd door een gotische kleine letter m en een symbool, het astronomisch teken voor de maan, hebben, behoeft voor de veronderstelling m.b.t. deze twee kannen ook geen belemmering te zijn. Immers het op de binnenkant deksel voorkomende merkje van deze kannen is, als tweede merkje, ook terug te vinden op 2 kannen, die aan Marcelis Gevariszoon worden toegeschreven.

De kannen van groep II zijn allen gemerkt, waarvan 5 naast het merk met de bosboom, ook met een gekroonde roos.

De kan van Arnout van Horenbeeck heeft als merk de bosboom geflankeerd door een letter G terwijl verder niets meer leesbaar is.

Daarom is dit merk niet met zekerheid aan iemand toe te schrijven.

Wel echter met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid. Immers links van de bosboom zien we de letter G. Dit is de eerste letter van de voornaam van de tinnegieter.

De kan is van 1613. In 1615 werkte Ghijsbert Janssen voor de Broederschap. Hij versmolt immers de 34 oude kannen. Is het dan niet zeer aannemelijk, dat Ghijsbert 2 jaar eerder ook voor de Broederschap werkte en de kan van Arnoud van Horenbeeck maakte?

Het merk bestaat tevens uit een gekroonde roos, met in het hart van de roos de letter F.

De kannen van Johan van Zutphen, Johan graaf van Horn, Floris van Egmond, Frederic van Egmond en Hendrik van den Broek hebben allen het merk van Denis Henrixsen, de bosboom geflankeerd door de letter D en een symbool, een egvormig embleem. (*Afb. 7*)

Afb. 7

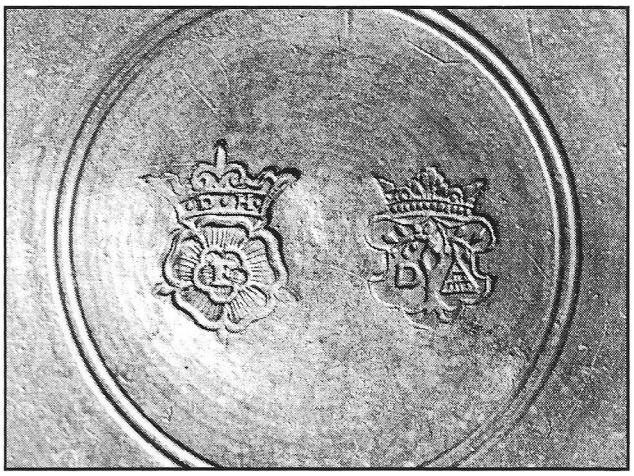

De 18 tinnen drinkkannen van de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap te 's-Hertogenbosch

Wel moet hierbij het volgende worden opgemerkt:

- de kan van Johan van Zutphen heeft als merk alleen de bosboom geflankeerd door de letter D en een symbool, een egvormig embleem. Dus zonder een gekroonde roos.
- de kan van Johan graaf van Horn heeft als merken de bosboom geflankeerd door de letter D en een symbool, een egvormig embleem en tevens een gekroonde roos met in de kroon de letters D H.
- de kan van Floris van Egmond heeft als merken de bosboom geflankeerd door de letter D en een symbool, een egvormig embleem en tevens een gekroonde roos zonder de letters D H in de kroon. Wel staat hier in het hart van de roos de letter F.
- de kannen van Frederic van Egmond en van Hendrik van den Broek hebben naast een bosboom geflankeerd door de letter D en een symbool, een egvormig embleem, ook een gekroonde roos met in de kroon de letters D H en in het hart van de roos de letter F.

Datering van de drinkkannen

Door archivalisch onderzoek of omdat de gravering op de kan dit vermeldt , zijn alle kannen exact te dateren, met uitzondering van de drinkkan van Willem van Oranje (1556 of 1562).

Het is namelijk niet bekend in welk jaar Willem tot de Broederschap toetrad. Op zijn drinkkan staat dit niet vermeld en ook in de archieven is hierover niets terug te vinden.

Mogelijk was dit reeds tijdens zijn bezoek aan 's-Hertogenbosch in 1556. Zeker echter in 1562, hetgeen valt op te maken uit een door Karel Azijnman zelf geschreven aantekening die o.a. handelt over het in ere herstellen van de zwanefundatie, een oud gebruik waaraan zijn voorvaderen, de graven van Buren, zich jaren lang gehouden hadden.

Afmetingen van de drinkkannen

Bij het meten van de hoogte van de kannen is steeds gemeten tot bovenkant deksel. Zowel bij de hoogte als bij de Ø van de voet wijken de maten van de kannen, die toegeschreven kunnen worden aan dezelfde tinnegieter, enigszins af. Het gaat bij de ene kan ten opzichte van de andere kan slechts om millimeters. Het verschil tussen de kleinste meting en de grootste meting is 1 cm. Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn, dat de ene kan toch in de loop der eeuwen wat meer "geleden" heeft dan de andere. De ene deksel valt misschien wat dieper dan de andere en ook de bodem van de ene kan zou wat strakker kunnen zijn dan de andere.

Zelfs bij de 3 hermaken van Denis Henrixsen, waarschijnlijk toch één opdracht, zien we kleine verschillen bij de afmetingen.

De 18 tinnen drinkkannen van de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap te 's-Hertogenbosch

...De tinnen wijnkan van Willem den Zwijger in het bezit der Illustre Lieve Vrouwe Broederschap te 's Hertogenbosch

—

Volgens de stadsrekeningen verbleef Willem van Oranje in het jaar 1562 twee maal te 's Hertogenbosch. Beide keeren heeft de stad hem een maaltijd aangeboden en ook de Broederschap heeft hem in Juni van dat jaar ter maaltijd genoodigd in het huis van den heiligen geest bij gelegenheid der vierde „Spynde generaal". In de rekeningen der Broederschap van 1562/63 leest men dienaangaande:

„Ende want ter zelver maeltyt myn Heer de prinche van Orangien met meer andere heeren ter zelver maeltyt zyn genoot ende gebeden ende vriendelicken zyn gefestineert ende onthaelt."

In het zelfde jaar vindt men ook daarin vermeld:

„Item Adam den bode gesonden tot Leerdam aen den drossart aldaer omme de sess jonge Swaenen te halen, die myn heer de prinche van Orangien der vrs* bruederscappe gegeven hadde".

Een oud gebruik ~~dat~~ waraan zyne voorzaten zich jaren lang ge~~daan~~houden hadden.

Onder de nog aanwezige 18 tinnen wijnkannen uit de 16e en 17e eeuw bevindt zich de hierbij afgebeelde kan met op den buik het embleem der Broederschap en op het deksel het wapen van den prins met het volgende opschrift:

„Heer Willem van Nassau Prince van Oranje Grave van Nassau Heer van Breda Ec Gouverneur van Hollandt Seelant Frislant Ec.

Karel Azijnman

*(vrs. = voorseyde = eerder genoemde)

Overzicht met gegevens per drinkkan

Afb. 8

Drinkkan van:

Godevaert van Aer, broeder tot 1599

Kanvorm : vlakke bodem met een geknikte voet die een balustervormig lichaam draagt dat overgaat in een hals met boord en een gewelfd deksel

Duimrust : twee bolletjes

Scharnier : eenkakig

Gemerkt : niet gemerkt

Gravering : deksel; rond het in een medaillon geplaatst wapenschild
H GOEDAERT VAN AER D O COMADUR TOT GEMERT FR IURAVIT A° 1592

Gravering : kanlichaam; devies van de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap

Afmetingen : hoogte 15,8 cm. Ø voet 10,3 cm.

Bijzonderheden :

- iets afwijkend deksel (zeer geringe verhoging medaillon)
- bij tekst op deksel boven de O en A van comadur een afkortingsteken. Ook is een afkortingsteken aangebracht boven FR
- horizontale cirkel in boord van de kan

Afb. 8

Overzicht met gegevens per drinkkan

Afb. 9

Drinkkan van :

Jhr. Jacob van Brecht, broeder 1558 - 1599

Kanvorm : vlakke bodem met een geknikte voet die een balustervormig lichaam draagt dat overgaat in een hals met boord en een gewelfd deksel

Duimrust : twee bolletjes

Scharnier : eenkakig

Gemerkt : de bosboom geflankeerd door een gotische kleine letter m en verder niet meer leesbaar. Toegeschreven aan Marcelis Gevariszoon

Gravering : deksel; rond het in een medaillon geplaatst wapenschild IONCKER IACOB VA' BRECHT FR' IURATUS A° 1558

Gravering : kanlichaam; devies van de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap

Afmetingen : hoogte 15,9 cm. Ø voet 10,6 cm.

Bijzonderheden :

- merkje onderkant bodem
- horizontale cirkels in boord van de kan
- graveerwerk waarschijnlijk Erasmus van Houwelingen

Afb. 9

Overzicht met gegevens per drinkkan

Afb. 10 en 11

Drinkkan van :

Hendrik van den Broek, broeder sedert 1634

Kanvorm : vlakke bodem met een geknikte voet die een balustervormig lichaam draagt dat overgaat in een hals met boord en een gewelfd deksel

Duimrust : haak

Scharnier : eenkakig

Gemerkt : - de bosboom geflankeerd door de letter D en een symbool, een egvormig embleem. Merk van Denis Henrixsen
- gekroonde roos met in de kroon de letters D H en de letter F in het hart van de roos

Gravering : deksel; rond het in een medaillon geplaatst wapenschild HENDERICK VANDEN BROECK LICENCIAAT IN BEYDE RECHTEN 1634 (*Afb. 11*)

Gravering : kanlichaam; devies van de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap

Afmetingen : hoogte 15,9 cm. Ø voet 9.9 cm.

Bijzonderheden :

- merkjes onderkant bodem
- horizontale cirkels in boord van de kan

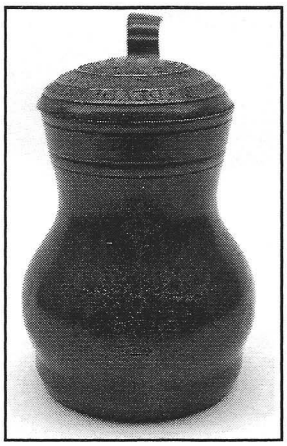

Afb. 10

Afb. 11

Overzicht met gegevens per drinkkan

Afb. 12

Drinkkan van :

Dirk graaf van Bronchorst, broeder vanaf 1559

Kanvorm : vlakke bodem met een geknikte voet die een balustervormig lichaam draagt dat overgaat in een hals met boord en een gewelfd deksel

Duimrust : twee bolletjes

Scharnier : eenkakig

Gemerkt : de bosboom geflankeerd door een gotische kleine letter m en een symbool, het astronomisch teken voor de maan. Toegeschreven aan Marcelis Gevariszoon.

Gravering : deksel; rond het in een medaillon geplaatst wapenschild THEODORUS COMES DE BRONCHORST IN ANHOLT BARO DE BATENBORCH MILLENDONCK

Gravering : kanlichaam; devies van de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap

Afmetingen : hoogte 15 cm. Ø voet 9,7 cm

Bijzonderheden:

- merkje onderkant bodem
- horizontale cirkels in boord van de kan
- graveerwerk waarschijnlijk Erasmus van Houwelingen

Afb. 12

Overzicht met gegevens per drinkkan

Afb. 13

Drinkkan van :

Adolf van Cortenback, broeder 1585 - 1594

Kanvorm : vlakke bodem met een geknikte voet die een balustervormig lichaam draagt dat overgaat in een hals met boord en een gewelfd deksel

Duimrust : twee bolletjes

Scharnier : eenkakig

Gemerkt : - de bosboom geflankeerd door een gotische kleine letter m en een symbool, het astronomisch teken voor de maan. Toegeschreven aan Marcelis Gevariszoon.
- de bosboom geflankeerd door iets dat niet leesbaar is en een symbool, een kruis

Gravering : deksel; rond het in een medaillon geplaatst wapenschild
ADOLF VAN CORTENBACK
HEERE VAN HELMONT A° 1588

Gravering : kanlichaam; devies van de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap

Afmetingen : hoogte 15,3 cm. Ø voet 9,7 cm.

Bijzonderheden :

- merkje onderkant bodem (zeer onduidelijk): de bosboom geflankeerd door een gotische kleine letter m en een symbool, het astronomisch teken voor de maan
- merkje binnenkant deksel: de bosboom geflankeerd door iets dat niet leesbaar is en een symbool, een kruis
- horizontale cirkels in boord van de kan
- 2 x 2 concentrische cirkels op buik van de kan
- graveerwerk waarschijnlijk Dirck Aerts van Muers

Afb. 13

Overzicht met gegevens per drinkkan

Afb. 14

Drinkkan van :

Clemens Crabeels, broeder sedert 1588

Kanvorm : vlakke bodem met een geknikte voet die een balustervormig lichaam draagt dat overgaat in een hals met boord en een gewelfd deksel

Duimrust : twee bolletjes

Scharnier : eenkakig

Gemerkt : de bosboom geflankeerd door iets dat niet leesbaar is en een symbool, een kruis. Toegeschreven aan Marcelis Gevariszoon.

Gravering : deksel; rond het in een medaillon geplaatst bisschopswapen CLEMENS CRABEELS EPUS BUSCODUCEN A° 1588

Gravering : kanlichaam; devies van de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap

Afmetingen : hoogte 15,1 cm. Ø voet 10,2 cm

Bijzonderheden :

- merkje binnenkant deksel
- boven de u van Epus en de e van Buscoducen een afkortingsteken
- horizontale cirkels in boord van de kan
- graveerwerk waarschijnlijk Dirck Aerts van Muers

Afb. 14

Overzicht met gegevens per drinkkan

Afb. 15 en 16

Drinkkan van :

Floris van Egmond, broeder 1523 - 1539

Kanvorm : vlakke bodem met een geknikte voet die een balustervormig lichaam draagt dat overgaat in een hals met boord en een gewelfd deksel

Duimrust : haak

Scharnier : tweekakig

Gemerkt : - de bosboom geflankeerd door de letter D en een symbool, een egvormig embleem. Merk van Denis Henrixsen
- gekroonde roos met letter F in het hart van de roos

Gravering : deksel; rond het in een medaillon geplaatst wapenschild
HEER FLOR'NTIUS VAN
EGMONT GRAVE VAN BUERE'
HEER TOT ISSELSTIN (*Afb. 16*)

Gravering : kanlichaam; devies van de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap

Afmetingen : hoogte 15,7 cm. Ø voet 9,7 cm.

Bijzonderheden:

- merkjes onderkant bodem
- geen letters D H in de kroon van de roos
- in de boord van de kan graveerwerk:
  2 zwemmende zwanen, een naar links en een naar rechts (*Afb. 15*)
- horizontale cirkels in boord van de kan
- 1 x 2 concentrische cirkels op de buik van de kan
- hermaak

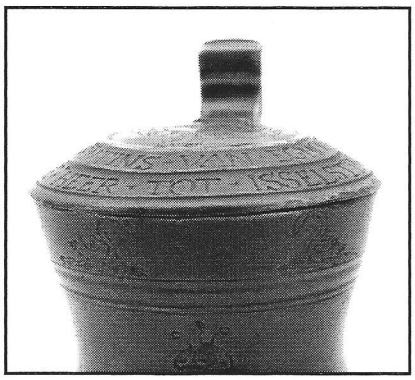

Afb. 15

Afb. 16

Overzicht met gegevens per drinkkan

Afb. 17 en 18

Drinkkan van:

Frederic van Egmond, broeder 1499 - 1521

Kanvorm : vlakke bodem met een geknikte voet die een balustervormig lichaam draagt dat overgaat in een hals met boord en een gewelfd deksel

Duimrust : haak

Scharnier : tweekakig

Gemerkt : - de bosboom geflankeerd door de letter D en een symbool, een egvormig embleem. Merk van Denis Henrixsen
- gekroonde roos met in de kroon de letters D H en de letter F in het hart van de roos

Gravering : deksel; rond het in een medaillon geplaatst wapenschild
HEER FREDERICH VAN EGMONT GRAVE VAN BUERE HEERE TOT ISSELSTIN (*Afb. 18)*

Gravering : kanlichaam; devies van de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap

Afmetingen : hoogte 15,8 cm. Ø voet 10 cm.

Bijzonderheden :

- merkjes onderkant bodem
- horizontale cirkels in boord van de kan
- 1 x 2 concentrische cirkels op buik van de kan
- hermaak

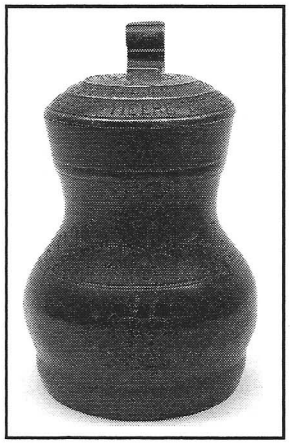

Afb. 17

Afb. 18

Overzicht met gegevens per drinkkan

Afb. 19

Drinkkan van :

Maximiliaan van Egmond, broeder 1542 - 1548

Kanvorm : vlakke bodem met een geknikte voet die een balustervormig lichaam draagt dat overgaat in een hals met boord en een gewelfd deksel

Duimrust : gladde haak (latere reparatie)

Scharnier : eenkakig

Gemerkt : de bosboom geflankeerd door een gotische kleine letter m en een symbool, het astronomisch teken voor de maan. Toegeschreven aan Marcelis Gevariszoon.

Gravering : deksel; rond het in een medaillon geplaatst wapenschild HEER MAXIMILIEN VAN EGMONT GRAVE EN BUEREN ENDE TO LERDAM HEERE VAN IISSELLSTEIN TO CRANEDONCK

Gravering : kanlichaam; devies van de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap

Afmetingen : hoogte 15,1 cm. Ø voet 10 cm.

Bijzonderheden :

- merkje onderkant bodem
- herstelling duimrust
- horizontale cirkels in boord van de kan
- 2 x 2 concentrische cirkels op buik van de kan

Afb. 19

Overzicht met gegevens per drinkkan

Afb. 20

Drinkkan van :

Erasmus van Grevenbroeck, broeder 1583 - 1633

Kanvorm : vlakke bodem met een geknikte voet die een balustervormig lichaam draagt dat overgaat in een hals met boord en een gewelfd deksel

Duimrust : twee bolletjes

Scharnier : eenkakig

Gemerkt : de bosboom geflankeerd door een gotische kleine letter n of m en een symbool, het astronomisch teken voor de maan. Toegeschreven aan Marcelis Gevariszoon.

Gravering : deksel; rond het in een medaillon geplaatst wapenschild ERASMUS VA' GREVENBROECK HEER TOT MIRLOE EN SANTVLIET FR' IURAT' A° 1581 (*Afb. 21*)

Gravering : kanlichaam; devies van de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap

Afmetingen : hoogte 15,4 cm. Ø voet 9,7 cm.

Bijzonderheden :

- merkje onderkant bodem
- horizontale cirkels in boord van de kan

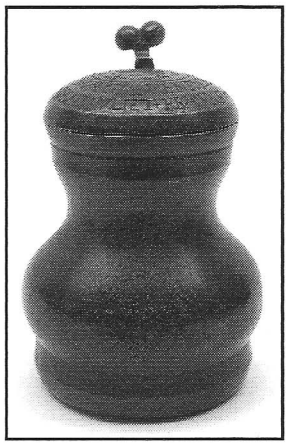

Afb. 20

Afb. 21

Overzicht met gegevens per drinkkan

Afb. 22

Drinkkan van :

Zeger heer van Groesbeek, broeder 1559 - 1572

Kanvorm : vlakke bodem met geknikte voet die een balustervormig lichaam draagt dat overgaat in een hals met boord en een gewelfd deksel

Duimrust : twee bolletjes

Scharnier : eenkakig

Gemerkt : bosboom, overige gegevens in merk onleesbaar

Gravering : deksel; rond het in een medaillon geplaatst wapenschild
ZEGERUS DNS DE GROYSBEECK
FR' IURAT' A° 1559

Gravering : kanlichaam; devies van de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap

Afmetingen : hoogte 15,6 cm. Ø voet 9,6 cm.

Bijzonderheden :

- merkje onderkant bodem
- horizontale cirkels in boord van de kan
- reparatie buik (gravering houdt daar op)
- graveerwerk waarschijnlijk Erasmus van Houwelingen

Afb. 22

Overzicht met gegevens per drinkkan

Afb. 23

Drinkkan van :

Arnout van Horenbeeck, broeder sedert 1613

Kanvorm : vlakke bodem met een geknikte voet die een balustervormig lichaam draagt dat overgaat in een hals met boord en een gewelfd deksel

Duimrust : haak

Scharnier : tweekakig

Gemerkt : - de bosboom geflankeerd door de letter G en een symbool, dat niet meer zichtbaar is. Toegeschreven aan Ghijsbert Janssen
- gekroonde roos met letter F in het hart van de roos

Gravering : deksel; rond het in een medaillon geplaatst wapenschild
ARNOLDUS AB HORENBEECK
IURAVIT 7 JULY ANNO 1613

Gravering : kanlichaam; devies van de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap

Afmetingen : hoogte 15,8 cm. Ø voet 9,7 cm.

Bijzonderheden :

- merkjes onderkant bodem
- horizontale cirkels in boord van de kan

Afb. 23

Overzicht met gegevens per drinkkan

Afb. 24

Drinkkan van :

Johan graaf van Horn, broeder 1535 - 1540

Kanvorm : vlakke bodem met een geknikte voet die een balustervormig lichaam draagt dat overgaat in een hals met boord en een gewelfd deksel

Duimrust : haak

Scharnier : tweekakig

Gemerkt : - de bosboom geflankeerd door de letter D en een symbool, een egvormig embleem. Merk van Denis Henrixsen
- gekroonde roos met D H in de kroon

Gravering : deksel; rond het in een medaillon geplaatst wapenschild
HEER JOHAN GRAVE VAN HORN
HEERE TOT WEERT ALTENA

Gravering : kanlichaam; devies van de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap

Afmetingen : hoogte 15,7 cm. Ø voet 10 cm.

Bijzonderheden :

- merkjes onderkant bodem
- horizontale cirkels in boord van de kan
- 1 x 2 concentrische cirkels op buik van de kan
- hermaak

Afb. 24

Overzicht met gegevens per drinkkan

Afb. 25

Drinkkan van :

Gerard van Horne, broeder 1585 - 1612

Kanvorm : vlakke bodem met een geknikte voet die een balustervormig lichaam draagt dat overgaat in een hals met boord en een gewelfd deksel

Duimrust : twee bolletjes

Scharnier : eenkakig

Gemerkt : - de bosboom geflankeerd door een gotische kleine letter m en een symbool, het astronomisch teken voor de maan. Toegeschreven aan Marcelis Gevariszoon.
- de bosboom geflankeerd door iets dat niet leesbaar is en een symbool, een kruis

Gravering : rond het in een medaillon geplaatst wapenschild
GERADT VAN HORNE BAENRE
HEERE VAN BOXTEL BANSSIHNY
A° 1588

Gravering : deksel; devies van de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap

Afmetingen : hoogte 15,6 cm. Ø voet 9,9 cm

Bijzonderheden:

- onderkant bodem: de bosboom geflankeerd door een gotische kleine letter m en een symbool, het astronomisch teken voor de maan
- binnenkant deksel: de bosboom geflankeerd door iets dat niet leesbaar is en een symbool, een kruis
- horizontale cirkels in boord van de kan
- 2 x 2 concentrische cirkels op buik van de kan
- graveerwerk waarschijnlijk Dirck Aerts van Muers

Afb. 25

Overzicht met gegevens per drinkkan

Afb. 26

Drinkkan van :

Floris van Merode, broeder 1607 - 1642

Kanvorm : vlakke bodem met een geknikte voet die een balustervormig lichaam draagt dat overgaat in een hals met boord en een gewelfd deksel

Duimrust : twee bolletjes

Scharnier : eenkakig

Gemerkt : niet gemerkt

Gravering : deksel; rond het in een medaillon geplaatst wapenschild
FLORENTIUS VAN MERODE
MARQUIS DER STADT RODE EN
VAN LANDE VAN DEYNSE
BARON VAN DUFFELE LEEDAEL
EN VOSSUM HEER VAN
OIRSCHOT ENDE
HILVARENBECK FR CIGNI

Gravering : kanlichaam; devies van de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap

Afmetingen : hoogte 16,2 cm. Ø voet 10,1 cm

Bijzonderheden :

• horizontale cirkels in boord van de kan

Afb. 26

Overzicht met gegevens per drinkkan

Afb. 27

Drinkkan van :

Willem van Oranje, broeder vanaf 1556 of 1562

Kanvorm : vlakke bodem met een geknikte voet die een balustervormig lichaam draagt dat overgaat in een hals met boord en een gewelfd deksel

Duimrust : twee bolletjes

Scharnier : eenkakig

Gemerkt : de bosboom geflankeerd door een gotische kleine letter m en een symbool, dat niet meer zichtbaar is. Toegeschreven aan Marcelis Gevariszoon

Gravering : deksel; rond het in een medaillon geplaatst wapenschild
HEER WILLEM VAN NASSAU
PRINCE VAN ORANGE GRAVE
VAN NASSAU HEER VAN
BREDA &C GOUVERNEUR
VAN HOLLANT SEELANT
FRISLANT &C

Gravering : kanlichaam; devies van de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap

Afmetingen : hoogte 15 cm. Ø voet 10,1 cm.

Bijzonderheden :

- merkje onderkant bodem
- horizontale cirkels in boord van de kan
- 2 x 2 concentrische cirkels op buik van de kan

Afb. 27

Overzicht met gegevens per drinkkan

Afb. 28

Drinkkan van :

Franciscus Sonnius, broeder 1562 - 1576 (?)

Kanvorm : vlakke bodem met geknikte voet die een balustervormig lichaam draagt dat overgaat in een hals met boord en een gewelfd deksel

Duimrust : twee bolletjes

Scharnier : eenkakig

Gemerkt : de bosboom geflankeerd door iets dat niet leesbaar is en een symbool, een kruis. Toegeschreven aan Marcelis Gevariszoon

Gravering : deksel; rond het in een medaillon geplaatst bisschopswapen FRANCISC' SONI' * EPS * BUSCODUCENSIS IURAVIT A° 1562

Gravering : kanlichaam; devies van de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap

Afmetingen : hoogte 16,0 cm. Ø voet 10,2 cm.

Bijzonderheden :

- merkje binnenkant deksel
- horizontale cirkels in boord van de kan

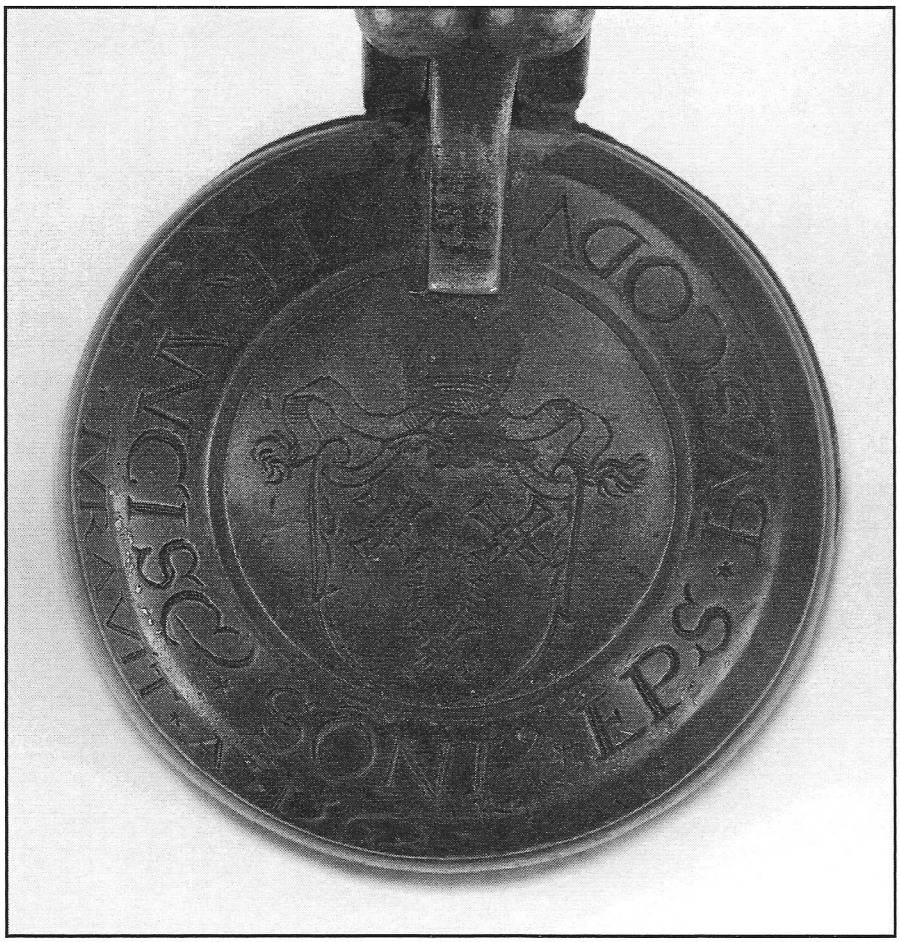

Afb. 28

Overzicht met gegevens per drinkkan

Afb. 29

Drinkkan van :

Johan van Zutphen, broeder sedert 1637

Kanvorm : vlakke bodem met een geknikte voet die een balustervormig lichaam draagt dat overgaat in een hals met boord en een gewelfd deksel

Duimrust : haak

Scharnier : tweekakig

Gemerkt : de bosboom geflankeerd door de letter D en een symbool, een egvormig embleem. Merk van Denis Henrixsen

Gravering : deksel; rond het in een medaillon geplaatst wapenschild JOHAN VAN ZUTPHEN IURAVIT 1637

Gravering : kanlichaam; devies van de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap

Afmetingen : hoogte 15,6 cm. Ø voet 9,9 cm.

Bijzonderheden :

- merkje onderkant bodem
- horizontale cirkels in boord van de kan
- 1 x 2 concentrische cirkels op buik van de kan

Afb. 29

Literatuur

- Ach lieve tijd; 800 jaar Den Bosch, de Bosschenaren en hun ziel en zaligheid nummer 4

- Azijnman, Karel
  De achttien oude wijnkannen der Illustre Lieve Vrouwe Broederschap te 's-Hertogenbosch
  Oude Kunst, no. 4, 1918/1919

- Azijnman, Karel
  De achttien oude wijnkannen der Illustre Lieve Vrouwe Broederschap te 's-Hertogenbosch
  Oudheidkundig jaarboek 1922

- Cotterell, Howard Herschel, Adolphe Riff and Robert M. Vetter
  National Types of Old Pewter; a revised and expanded edition
  New York 1972

- Dubbe, B
  Tin en tinnegieters in Nederland; tweede geheel herziene en uitgebreide druk
  Lochem 1978

- Dijck, G.C.M. van
  Geschiedenis van de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap te 's-Hertogenbosch 1318 - 1973
  Tilburg 1973

- Heyden, Peter-Jan van der, Henny Molhuysen
  Kroniek van 's-Hertogenbosch; acht eeuwen stadsgeschiedenis
  Den Bosch 1981

- Koldeweij, A.M., eindredactie
  Zilver uit 's-Hertogenbosch; van bourgondisch tot biedermeier
  Den Bosch 1985

- Koldeweij, dr. A,M.
  In Buscoducis 1450 - 1629; kunst uit de Bourgondische tijd te 's-Hertogenbosch.
  De cultuur van late middeleeuwen en renaissance.
  's-Hertogenbosch 1990

- Kooyman, Ton
  De Bossche tinnegieter en zijn tin; een overzicht
  's-Hertogenbosch 1984

- Kooyman, Ton
  Een zestiende-eeuws tinmerk uit 's-Hertogenbosch
  De Tinkoerier; Mededelingenblad Nederlandse TinVereniging
  Jaargang 1, no. 2, december 1993

Literatuur over tin

H.B. van Wijk

Afgelopen zomer heeft het Victoria & Albert Museum in Londen met de gebruikelijke vertraging een boek uitgegeven 'Pewter at the Victoria and Albert Museum', geschreven door Anthony North. De schrijver is assistent curator van het museum en hij werkt daar al 35 jaar. Niet op het omslag maar op de titelpagina wordt als tweede schrijver vermeld: Andrew Spira, maar 'Anthony North asserts his moral right to be identified as the author of the book', met andere woorden, hij wil beschouwd worden als dé auteur. Het voorwoord legt het allemaal wat beter uit.

Het is een mooi boek, goed gebonden, goed papier, goed stofomslag en 192 pagina's dik. Het bevat meer dan 250 foto's, waarvan een klein deel in kleur.

De foto's zijn van goede kwaliteit en hebben merendeels betrekking op stukken uit de collectie. Die collectie is heel breed; wie het Victoria & Albert Museum vroeger wel eens bezocht, herinnert zich zonder twijfel het gevoel in een enorm pakhuis terecht gekomen te zijn, met onoverzienbare hoeveelheden voorwerpen, gerangschikt naar soort, zoals tin.

Na een uitvoerige inleiding wordt het hoofdstuksgewijs naar enkele thema's een doorsnee van de collectie besproken. De beschrijvingen van de afgebeelde objecten zijn grondig maar helaas wordt op een uitzondering na, geen afbeelding van de aangetroffen merken gegeven. Een bibliografie en een zakenregister completeren het boek.
Het kost £ 35,00.

Wat verwachten wij van een boek over een geliefd onderwerp? Ik zou zeggen, je moet er weer een beetje inspiratie uit opdoen, enthousiaster door worden.

Dit boek brengt dat niet teweeg. Ik denk dat dat komt omdat het zo'n breed gebied behandelt. Het geeft me hetzelfde gevoel als ik in het V&A zelf had; teveel van teveel. Jammer, maar voor de boekenliefhebber geen reden om het niet aan te schaffen.

ISBN 185 177 2235

Vragenrubriek

Wie kan er informatie geven over de merken op de hierbij afgebeelde maten?

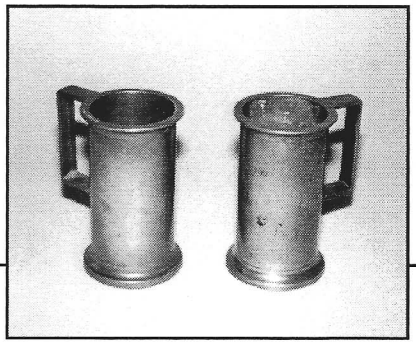

Twee nagenoeg identieke vloeistof maten, hoogte 14,5 cm en diameter binnenzijde 6,8 cm. Beiden op de onderzijde bodem voorzien van merk, ongelijkzijdige driehoek met de hoofdletters R.G.

aan de voorzijde **DEMI LITRE** met daarboven een onleesbaar stempel, min of meer ovaal. op de rand aan de bovenzijde zijn circa 35 ingeslagen hoofdletters zichtbaar in diverse kaders, voornamelijk in een vierkant, driehoek of schild. Leesbaar zijn o.a. de letters A, E, H, I, J en N E H I N A J	aan de voorzijde **JUMATATE LITRU** met daarboven klein ingeslagen merk **V85** op de bodem aan de onderzijde ingeslagen **C84** (of O), **V90**, **V92**, **V93**, **V94** en in een vierkant kader **A1**, A1 net onder de bovenrand **V91** en op het handvat **V86**, **V88** en **V89.**

Wie kent dit (huis)merk?
Aangetroffen op twee borden die zijn opgevist uit een scheepswrak in de buurt van Bruinisse. Behalve dit merk komt er een gekroonde roos zonder initialen op voor.
Ø resp. 35 cm. en 25,5 cm. Opgevist in 1996 en 1999.

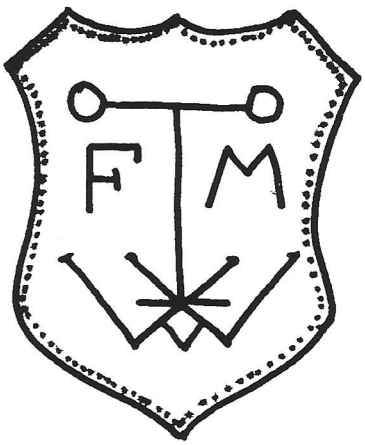

Colofon

Fotografie: Fra-pant, Frans Michiels,
's-Hertogenbosch

Ontwerp en lay-out: Oranje boven,
's-Hertogenbosch

Digitaal drukwerk: Printerette,
Amsterdam

JAN BEEKHUIZEN

KUNST EN ANTIEKHANDEL

ANTIQUAIRS SINDS 1945

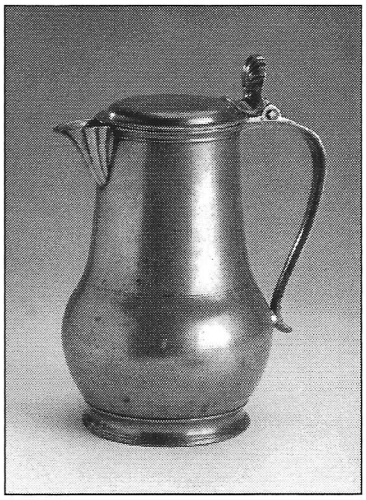

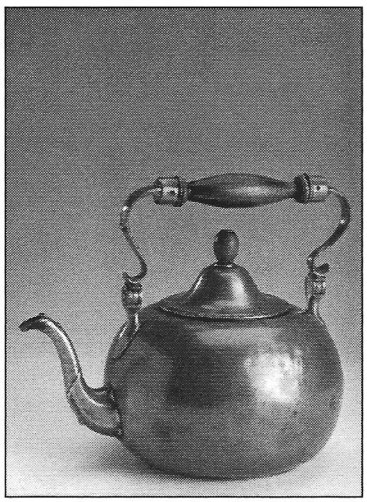

DEZE OBJEKTEN STAAN AFGEBEELD IN DE CATALOGUS 'TIN KAN OOK BETAALBAAR ZIJN', DECEMBER 1999. VOOR HET KOMENDE JAAR ZIJN WEDEROM TWEE CATALOGI GEPLAND WELKE OP AANVRAAG VERKRIJGBAAR ZIJN.

(A *f*15,- EXCL. VERZENDKOSTEN)

MAKELAAR EN BEËDIGD TAXATEUR 'ANTIEK TIN'

NIEUWE SPIEGELSTRAAT 49 1017 DD AMSTERDAM

TEL. (020) 626 39 12 FAX (020) 627 59 05